

گزارشی از برگزاری نخستین همایش ملی ایران شناسی

با تاکید بر حوزه نسخه شناسی و کتاب شناسی

نخستین همایش ملی ایران شناسی به مدت ۴ روز در ساختمان مجلل و باشکوهی در یکی از خیابانهای شمال تهران برگزار شد. این همایش که به منظور ارائه تازه ترین دستاوردهای تحقیقاتی و پژوهشی درباره ایران و هویت ملی ایران از روز دوشنبه بیست و هفتم خرداد شروع به کار کرد، با سخنان محمد خاتمی رئیس جمهوری آغاز شد و با حضور بیش از ۴۰۰ اندیشمند داخلی و خارجی و ارائه ۴۰۰ مقاله برتر از میان ۱۰۰۰ مقاله ارسالی به دبیرخانه همایش ادامه یافت. در جلسات همایش ایران شناسی، ۱۰ گروه تخصصی کتاب شناسی و نسخه شناسی، تاریخ و جغرافیای تاریخی، ادبیات ایران، زبان و زبان شناسی، هنر و باستان شناسی، اقتصاد ایران، تاریخ علم و علوم اسلامی در ایران، مردم شناسی و فرهنگ عامه، مدیریت و سیاست و روابط بین المللی ایران با سایر کشورها و مسائل عمومی ایران شناسی شرکت داشتند.

دکتر حسن حبیبی، دبیر همایش، در ابتدای مراسم، هدف برگزاری این همایش را «جمع بندی مجموعه مطالعات مربوط به ایران در بیست و دو سال اخیر و هموار کردن مطالعات ایران شناسی در آینده» ذکر کرد. وی عمده ترین مسائل ایران شناسی در شرایط کنونی را «تعیین قلمرو

گرفت. بازدید از مراکزی نظیر کتابخانه ملی، کتابخانه حضرت آیت الله مرعشی نجفی، سازمان اسناد ملی ایران، سازمان میراث فرهنگی، موزه هنرهای معاصر و موزه جواهرات ملی و همچنین برگزاری نمایشگاههایی از آثار هنرمندان ایرانی و صنایع دستی مناطق مختلف ایران با همکاری شعبه های استانی بنیاد ایران شناسی، از جمله برنامه های جنبی نخستین همایش ملی ایران شناسی بود. در حاشیه این همایش، اسناد و مدارک و کتابهایی مربوط به کشورمان نیز به نمایش گذاشته شد.

در حوزه نسخه شناسی و کتاب شناسی از میان مجموع مقالات ارسالی، ۲۹ مقاله، مقاله برتر شناخته شد و طی چهار روز برگزاری همایش در برنامه های مجزایی که صبح و عصر در یکی از تالارهای بنیاد ایران شناسی برگزار بود طی سخنرانیهای جداگانه ای ارائه شد.

«سیر تحول نشر کتاب در ایران»، عنوان مقاله ای است که عبدالحسین آذرنگ، نویسنده و پژوهشگر حوزه کتاب و نشر و دانشیار بنیاد دایرة المعارف اسلامی، به رشته تحریر درآورده است. در مقاله آذرنگ این هدف دنبال می شود که «انواع تحولات نشر کتاب در ایران و دامنه تأثیر و تأثر آنها بررسی گردد و در صورت امکان، پیوند

ایران شناسی، تعیین اولویتهای تحقیقاتی ایران شناسی، طرح موانع و مشکلات فراروی مطالعات و تحقیقات همه جانبه ایران شناسی، انتشار نتایج تحقیقات پایه ایران شناسی، همکاری به منظور برخی تحقیقات مشترک و پژوهشهای بین رشته ای با ایران شناسان و جستجوی روشها و شیوه های نو و طرح مباحث و مسائل ایران شناسی» دانست.

سیدد پژوهشگر ایرانی به همراه صد ایران شناس خارجی از ۲۶ کشور جهان از جمله کشورهای روسیه، آذربایجان، ارمنستان، چین، تاجیکستان، قزاقستان، قرقیزستان و برخی کشورهای اروپایی در این همایش شرکت کردند. اگرچه زبان اصلی همایش، فارسی بود. اما از میان بیش از هزار مقاله، مقالاتی نیز به زبانهای عربی، انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، اسپانیایی، چینی و روسی به دبیرخانه همایش ارسال شده بود که به گفته مسئولان همایش، به زودی در هفت هزار و ششصد صفحه منتشر خواهد شد و در اختیار علاقه مندان قرار خواهد گرفت. در حاشیه همایش، برنامه های جنبی متعددی برگزار شد که مورد توجه دوستداران حوزه ایران شناسی قرار

سیصد پژوهشگر ایرانی به
 همراه صد ایرانشناس
 خارجی از ۲۶ کشور جهان
 از جمله کشورهای روسیه،
 آذربایجان، ارمنستان، چین،
 تاجیکستان، قزاقستان،
 قرقیزستان و برخی
 کشورهای اروپایی در
 نخستین همایش ملی
 ایران شناسی شرکت کردند

این مقاله آن است تا با بررسی عناوین، موضوعات و مضامین یادداشتهای نسخ خطی قرون ۶-۱۲ هجری، ویژگیهای مربوط به یادداشتهای را مورد مطالعه قرار دهد.

ابوالقاسم امامی، رئیس دانشکده الهیات و ادبیات عرب دانشگاه آزاد اسلامی کرج با نگارش مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی ایران‌شناختی «تجارب‌الامم» تاریخانه ارجمند مشکویه رازی» به بررسی جنبه‌های ایران‌شناسی کتاب تجارب‌الامم اثر برجسته مشکویه رازی یا ابوعلی مشکویه، فیلسوف و مورخ بزرگ قرن چهارم و هم‌دودمان آل‌بویه پرداخته است. وی علت تحریر این مقاله را «انتشار متن کامل «تجارب‌الامم» و فهرس آن در هشت مجلد که برای نخستین بار در تاریخ چاپ متون، به تصحیح نگارنده و پس از سالها کوشش به تازگی انتشار یافته و در دسترس محافل ایران‌شناسی، اسلام‌شناسی و خاورشناسی جهان قرار گرفته» عنوان کرده است و می‌نویسد: «به علت دسترسی به منابع ایران پیش از اسلام و از برکت کتابخانه‌های مهم آل‌بویه، «تجارب‌الامم» در همین بخش یعنی در بخش پیش از اسلام، مایه‌های فرهنگی و تاریخی مهمی را دربرمی‌گیرد که در نزد مورخان بزرگ ادوار اسلامی دیده نمی‌شود.»

نوشتر دیگر «بررسی جایگاه و عملکرد کتابخانه در ایران (از پیدایش دولت سامانی تا زوال حکومت تیموری)» نام دارد که غلامرضا امیرخانی، کارشناس ارشد کتابداری و مدیرکل خدمات عمومی کتابخانه ملی به رشته تحریر

تاریخ محلی» است. در این مقاله همچنین به بررسی و معرفی این نسخه‌ها (تاریخ محلی) و میزان اهمیت هریک در بررسی تاریخی پرداخته شده است.

در بخشی از مقاله فریبا افکاری، کارشناس ارشد نسخ خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران با عنوان «بررسی مضامین و تحلیل محتوای یادداشتهای پراکنده در نسخه‌های خطی قرون ۶-۱۲ هجری قمری» آمده است: «یکی از موضوعات مهم نسخه‌شناسی، یادداشتهای نوشته‌های پراکنده یا اصطلاحاً ظهریه‌های نسخ خطی» است که مؤلفان، خوانندگان، مالکان و کاتبان و یا کسانی که به نحوی نسخه را در اختیار داشته‌اند به آغاز یا انجام برگهای نسخ خطی نگاشته‌اند.» وی همچنین افزوده است: «هدف

میان تحولات نشر با سایر جنبه‌های اصلی فکری و فرهنگی جامعه ایران شناخته شود. این مطالعه در عین حال به بررسی زمینه تحول ساختاری در نشر که احتمال وقوع آن می‌رود کمک خواهد کرد.»

در دیگر مقاله‌ای که سوسن اصلبی، کارشناس ارشد تاریخ و کتابداری نسخه‌های خطی و مسئول بخش نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران با عنوان «بررسی نسخه‌های خطی در تاریخ محلی» موجود در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران نوشته است، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، یکی از «مهمترین مراکز نگهداری نسخه‌های خطی در ایران» معرفی شده که دارای «مجموعه‌ای از نسخه‌های خطی در موضوع

در آورده است. به نوشته امیرخانی «هجوم ویرانگر مغولان به ایران، نابودی کتابخانه‌ها را در پی داشت. هرچند با ظهور دولت ایلخانان و کوشش وزرای دانشمند ایرانی، نمادهای فرهنگی متعددی احیاء گردید ولی نوع تفکر غالب در جامعه ایرانی، کتابخانه‌ها را به سمت و سوی دیگری سوق داد.» این تفاوت آشکار در کارکرد و جایگاه کتابخانه، در ادوار مورد بحث و زمینه‌های فرهنگی - اجتماعی پیدایش آن، موضوع اصلی این مقاله است.

«کتابشناسی جلال‌الدین بلخی» «مولانا» مقاله دیگری است که با کوشش منیره اوسطی، دانشجوی زبان و ادبیات فارسی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین و مجتبی غیاثوند، کارشناس زبان و ادبیات فارسی به نگارش درآمده است. نگارندگان با اشاره به این که «پژوهشگران ایرانی برای دستیابی به منابع و مأخذ تحقیقاتی رشته زبان و ادبیات فارسی، اغلب با نابسامانی رو به رو هستند»، تدوین کتابشناسی مستقل در زمینه ادبیات فارسی را نخستین و واجب‌ترین فعالیتها در این خصوص دانسته‌اند و برای تهیه این مقاله تحقیقی حدود ۳۰۰۰ مقاله و کتاب (اعم از چاپی و خطی) درباره مولانا، جمع‌آوری کرده‌اند.

نویسنده دیگر محمود بختیاری شهری، کارشناس باستان‌شناسی سازمان میراث فرهنگی استان خراسان، است که مقاله خود را به «بررسی تطبیقی شجره‌نامه روستای سکه شیروان با اماکن تاریخی نیشابور و سبزوار» اختصاص داده است. شجره‌نامه مذکور، مربوط به اوایل قرن دهم هجری به طول ۸ متر و عرض ۴۳ سانتی‌متر توسط یکی از سالخوردگان روستای سکه از توابع شیروان اهدا شده و حاوی اطلاعات با ارزشی درباره برخی آثار تاریخی و شخصیت‌های مدفون در مناطق نیشابور و سبزوار است.

اثر دیگر، نوشتاری است از جواد برومند سعید، عضو هیئت‌علمی دانشگاه شیراز، با عنوان «کتابهای اصیل عرفانی» که در بخشهایی از آن آمده است: «آنها که سالهای اخیر در کار پژوهش و بررسی‌های عرفانی هستند و شناخت این نهضت فکری را از آثار و کتابهای بازمانده عرفانی پیگیری می‌کنند، بر این باورند که دوگونه عرفان کاملاً متمایز از هم در این آثار دیده می‌شود. این دو گروه عرفانی معمولاً به یکدیگر تاخته و طرف مقابل را با زشت‌ترین عبارات و بدترین نسبت‌ها یاد می‌کنند... بدیهی است که این آثار و کتابها، وابسته به دو مرکز تعلیماتی و سازمانی کاملاً جدا از هم می‌باشند.» در این مبحث سعی شده است تا ویژگیهای این‌گونه کتابها شناسایی و معرفی شوند تا دانشجویانی که درصدد پژوهش و شناخت عرفان هستند، آگاهانه منابع تحقیق خود را

انتخاب کنند.

عنوان مقاله دیگر، «معرفی کتابخانه، مرکز اسناد و موزه بنیاد ایران‌شناسی» است که به قلم ناهید بنی‌اقبال، دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی، عضو هیئت‌علمی فرهنگستان زبان و ادب فارسی و سرپرست کتابخانه، مرکز اسناد و موزه بنیاد ایران‌شناسی به رشته تحریر درآمده است. به اعتقاد نگارنده «این مقاله، گزارشی توصیفی از چگونگی گردآوری و مجموعه‌سازی منابع جاری و واپس‌نگری در قلمرو ایران‌شناسی است که وضعیت کمی و کیفی آنها را ارائه می‌کند؛ روشهای فهرست‌نویسی توصیفی و تحلیلی، نمایه‌سازی، چکیده‌نویسی و رده‌بندی این منابع و معرفی گسترده‌های موضوعی آنها را مشخص نموده و نظامهای اشاعه اطلاعات در حال حاضر و چگونگی دستیابی پژوهشگران به منابع را می‌نمایاند و روشهای اجرایی تنظیم و تکمیل مرکز اسناد و موزه بنیاد ایران‌شناسی را معرفی می‌کند. در نهایت برنامه‌های آینده بنیاد ایران‌شناسی برای ارتقای کمی و کیفی پژوهش در قلمرو ایران‌شناسی را برمی‌شمارد و روند اجرایی این برنامه را ارائه می‌دهد.»

از سوی دیگر، در نوشتاری که با همکاری عباس حری، استاد دانشگاه تهران و نرگس نشاط، عضو هیئت‌علمی کتابخانه ملی با عنوان «بررسی پایگاه مطالعات ایران‌شناسی» به نگارش درآمده است، بنیاد ایران‌شناسی، بدون داشتن فعالیت‌های مناسب اطلاع‌رسانی در زمینه‌های مطلوب علمی، «ناتوان» ارزیابی شده و هم از این رو این مقاله تأسیس «پایگاه مطالعات ایران‌شناسی» را به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های فعالیت‌های اطلاع‌رسانی دانسته است. نگارندگان مقاله با اعلام این که اندیشه طراحی این پایگاه در سال ۷۶ پدید آمده است، می‌نویسند: «مواد و منابع این پایگاه به تدریج از سال ۱۳۷۶ ذخیره‌سازی شد و در حال حاضر حاوی بالغ بر ۲۰۵ هزار منبع همراه با چکیده و کلیدواژه‌های مرتبط است. دامنه موضوعی ایران‌شناسی در این پایگاه، بنابر تعریف اساسنامه بنیاد، شامل کلیه مباحث و مسائل مربوط به جلوه‌های گوناگون فرهنگ و تمدن ایرانی در معنای وسیع کلمه است و بدین ترتیب، کلیه آثاری را که در حوزه‌های مختلف موضوعی تهیه شده دربرمی‌گیرد، مشروط بر آن که درباره ایران یا عناصر ایرانی باشد، صرف‌نظر از اینکه توسط ایرانیان یا غیرایرانیان نوشته شده باشد.» در این نوشتار همچنین، توزیع اطلاعات ذخیره شده در پایگاه بر اساس اطلاعات کتاب‌شناختی، گرایش موضوعی، نوع محمل‌های اطلاعاتی، پراکندگی جغرافیایی و جز آن مورد بررسی قرار گرفته است.

مقاله بعدی «حسینی شیرازی و نسخه‌ای نویافته از پنج گنج او» نام دارد که کاووس حسن‌لی، عضو هیات‌علمی دانشگاه شیراز، نوشته است. محمدحسین، معروف به حسینی شیرازی یا حسینی قزوینی شیرازی متولد ۱۱۸۴ (هجری قمری) در کرپلا و از شاعران و عارفان دوره قاجار و سراینده «پنج گنج حسینی» است که در ۶۵ سالگی در شیراز درگذشت. نگارنده مقاله که خمسة حسینی را با استفاده از چند نسخه تصحیح کرده است و مراحل پایانی بازنویسی آن را می‌گذراند، به بحث درباره نسخه نویافته خمسة حسینی و هر کدام از مثنوی‌های پنجگانه او که به «خمسة حسینی» یا «پنج گنج حسینی» معروف است و بیش از ۳۰ هزار بیت را شامل می‌شود، در کتابخانه‌های مختلف موجود است... حسینی شیرازی که شوری ویژه در گفتار داشت، با بیانی فصیح و صریح، مسائل و مباحث عرفانی را بر سر منبر بازمی‌گفت. از همین رو، بسیاری شیفته‌وار به او می‌گرویدند و خشم شیوخ زمانه را برمی‌انگیختند تا این که علمای زاهد به کفر او فتوا دادند و او را شیخ گمراه خواندند و برای دستگیری و مجازات او به حکومت وقت شکایت بردند.»

«لغتنامه دهخدا، از کاغذ سیگار تا لوح فشرده» عنوان مطلبی است که با همکاری غلامرضا ستوده، استاد دانشکده ادبیات دانشگاه تهران و معاون مؤسسه لغتنامه دهخدا و اکرم سلطانی، کارشناس پژوهشی و مشاور علمی تهیه شده است. در بخشهایی از این مقاله که به سیر تحول در یادداشت‌برداری از متون برای تألیف لغتنامه فارسی می‌پردازد، آمده است: «لغتنامه دهخدا که اینک در دست است بر اساس دو میلیون یادداشت فراهم آمده است. کاغذ این یادداشتها که به ابعاد تقریبی ۴×۵ سانتیمتر است، همانهاست که در میان آنها تعدادی کاغذهای مخصوص روی جعبه سیگارهای آن زمان یافت می‌شود. آیا استفاده از این کاغذها رعایت صرفه‌جویی بوده است؟ از درویش صفتی و قناعت دهخدا این امر بعید نیست ولی شاید در آن لحظه که شادروان دکتر علی‌اکبر سیاسی، روش لغت‌نویسی اروپاییان و ترتیب نوشتن هر لغت شاهد آن در یک برگه را برای دهخدا شرح می‌داده، کاغذی به ابعاد موردنظر جز همان کاغذ جعبه سیگار در دسترس آنها نبوده است. امروز روش یادداشت‌برداری از متون برای تألیف لغتنامه فارسی دگرگون شده و راه کمال پیموده و با استفاده از رایانه، امکانات تحقیقی وسیع در اختیار مؤلفان و پژوهندگان قرار گرفته است که این لوح فشرده (CD) یکی از نشانه‌های تحول علمی در مؤسسه لغتنامه دهخداست.»

شرکت کنندگان در نخستین

همایش ملی ایران شناسی

در پایان مراسم چهار روزه

این همایش با صدور

قطعنامه‌ای «تعیین

اولویتهای مطالعاتی در حوزه

مباحث ایران شناسی،

گسترش بانکهای اطلاعاتی

سازمانها و مراکز تحقیقاتی

مربوط به حوزه ایران شناسی

و تکمیل و توسعه کتابخانه

پایگاه ایران شناسی، بنیاد

ایران شناسی» را خواستار

شدند

در مقاله‌ای که به قلم نصرالله شاملی، استادیار دانشکده زبانهای خارجی دانشگاه اصفهان و با عنوان «جستاری علمی بر مصادر تاریخی و جغرافیایی به زبان عربی در ایران اسلامی تا حمله مغول» به نگارش درآمده است، نویسنده با اشاره به این که «ایرانیان در دوره طلایی تمدن اسلامی که منطبق بر ادوار قرون وسطایی می‌باشد به توفیقات بزرگی در تاریخ‌نگاری و جغرافیاشناسی نایل آمدند، پرسیده است: «چرا با آن همه منابع عربی، هیچ‌کس توفیقی در زمینه تاریخ‌نگاری به زبان فارسی نداشته و لذا ناگزیر است قبل از هر چیز به تحصیل و تفحص گزارشهای عربی اشتغال ورزد؟» از این رو، در مقاله مذکور سعی شده است تا «اولاً علت عدم اشتغال ایرانیان به تاریخ‌نگاری سرزمین خود به زبان فارسی» بررسی شود و «ثانیاً، نقاط ضعف و قوت مصادر و منابعی که در دوره تمدن اسلامی در ایران به زبان عربی تألیف شده» ارزیابی گردد تا به گفته نگارنده «راه پژوهش و بسترسازی برای پژوهشگران در ایران‌شناسی و بررسی ویژگیهای فرهنگ ملی» آسانتر شود.

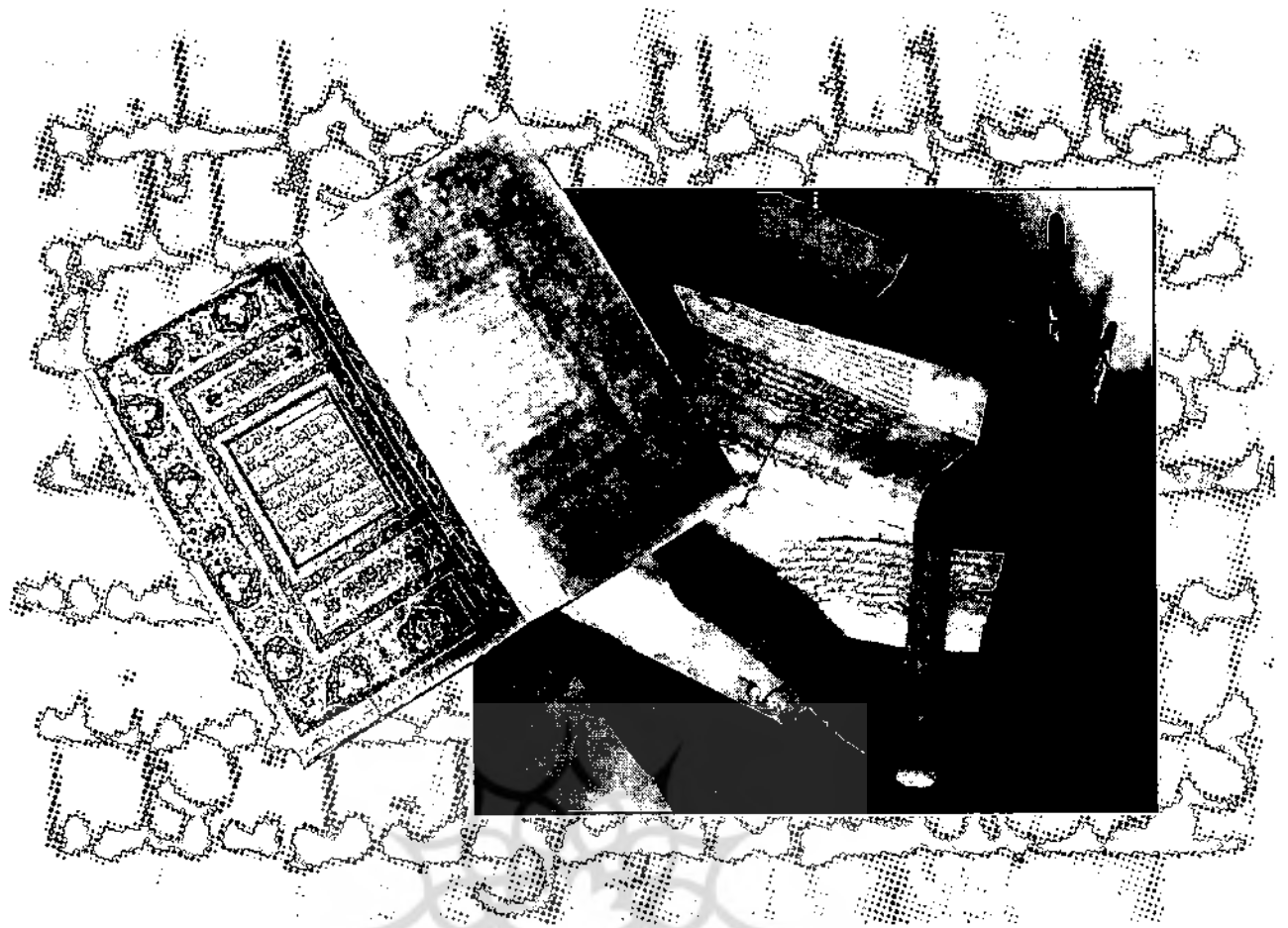
محقق دیگر، مهناز شایسته‌فر، عضو هیأت علمی دانشکده هنر دانشگاه تربیت مدرس است که عنوان مطلب خود را «بررسی کتیبه‌های سده پنجم و ششم / یازدهم و دوازدهم در گنجینه دوران اسلامی موزه ملی» برگزیده است. این پژوهش که با روش میدانی، کتابخانه‌ای صورت گرفته به بررسی کتیبه‌های آثار گنجینه ملی سده پنجم و ششم / یازدهم و دوازدهم پرداخته است و برای این منظور، «ابتدا سلسله‌های حاکم این دوران مورد بررسی اجمالی قرار گرفته و از دستاوردهای هنری و بناهای باقیمانده هر یک از سلسله‌ها تا حد امکان نمونه‌هایی ارائه شده است. در همان حین، زمینه‌های فرهنگی، هنری، اجتماعی و مذهبی دورانهای مورد بحث نیز مورد مطالعه قرار گرفته است. اصل بناهای مذهبی و خاستگاه کتیبه‌های موجود در گنجینه نیز از دیگر مباحث مورد نظر است. کتیبه محرابها، سنگ‌قبرها و کتیبه‌های موجود در قاپه‌های در و پنجره‌ها به صورت گچبری، آجری و کاشی پس از بررسی نوع خطوط به کار رفته در آنها، از نظر محتوایی و

و همکاری بین‌المللی آنها با دانشمندان سایر کشورهای جهان در سه دوره پنج ساله (۱۹۸۵-۱۹۸۹، ۱۹۹۰-۱۹۹۴، ۱۹۹۵-۱۹۹۹) مشخص و مقایسه شوند.» برخی از نتایج حاصل از این بررسی نیز «شامل شناسایی و معرفی و رتبه‌بندی دانشمندان ایرانی بر اساس تعداد انتشارات علمی آنها در نمایه استنادی علوم در سالهای مورد بررسی است. دانشگاهها و سایر مؤسسات تحقیقاتی تولیدکننده انتشارات علمی مورد بررسی نیز با یکدیگر مقایسه شده و همچنین موضوعات انتشارات علمی ایران در این محدوده مشخص و با موضوعات انتشارات علمی جهان و سایر کشورهای در حال رشد مقایسه شدند». از دیگر نتایج این بررسی «به تصویر کشیدن رشد انتشارات علمی ایران در یک دوره ۱۵ ساله (۱۹۸۵-۱۹۸۹، ۱۹۹۰-۱۹۹۴، ۱۹۹۵-۱۹۹۹) است. میزان انتشارات علمی ایران در نمایه استنادی علوم در سالهای ۱۹۹۰-۱۹۹۴ دوبرابر سالهای ۱۹۸۵-۱۹۸۹ بوده است. این رشد در سالهای ۱۹۹۵-۱۹۹۹ نسبت به پنج ساله ۱۹۹۰-۱۹۹۴ رقمی برابر با ۲/۸ افزایش را نشان می‌دهد.»

تیمور قادری، عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی‌سینای همدان، صاحب مقاله دیگری است با عنوان «دینکرت ششم یا دایرةالمعارف اخلاق ایرانی». نویسنده، در میان پندنامه‌ها، «دینکرت ششم» را کاملترین و صهمترین متن اخلاقی و به عبارت دیگر «فلسفه اخلاق یا حکمت عملی» در دوره فارسی میانه می‌داند که دارای مجموعه‌ای کامل از بایدها و نبایدهای اخلاقی است که فرد مزدپرست باید به رعایت آنها همت گمارد. در بخشهایی از این مقاله آمده است: «دینکرت به واسطه زبان دشوارش شهره است و ایران‌شناسان کمتر به ترجمه کامل این اثر رغبت نشان داده‌اند. دینکرت خود مشتمل بر هفت جلد است. این اثر خود دایرةالمعارفی از دانشهای رایج در عهد ساسانی می‌باشد؛ از فلسفه گرفته تا حکمت عملی، یعنی اخلاق، زندگی و تولد اسطوره‌ای زردشت. این اثر حجیم دربرگیرنده مطالب بسیار قدیم است که تألیف آن را به دو موبد بزرگ زردشتی به نامهای آتورفرنیغ فرخزادان و آتورباد ایמידان نسبت می‌دهند... ترجمه این اثر بزرگ و چاپ مقالاتی در این زمینه نه تنها ما را با

نوع مضامین نهفته در آنها - مفاهیم قرآنی، دعایی، حدیثی و یا خطابه‌ها - مورد مطالعه و مشاهده قرار گرفته و سعی بر آن بوده تا در ابتدا نقوش زمینه به طور عام و کتیبه‌ها به طور خاص، مورد مطالعه قرار گرفته و سپس ارتباط کتیبه، نقوش و اثر بررسی گردد.»

در نوشتار دیگری که با عنوان «معرفی کتاب مجموعه آثار حسام‌الدین خوبی»، صغری عباس‌زاده، کارشناس ارشد، تهیه کرده است ضمن معرفی اجمالی زندگی و احوال حسام‌الدین - که به اعتقاد نویسنده «سعدی آذربایجان» است - طی هفت فصل، آثار حسام‌الدین از جمله «نصیب الفتیان و نسب التبیان، ملتسمات، نزهة الکتاب و تحفه الاجاب، قواعد الرسائل، غنیه الکاتب، رسوم الرسائل و نجوم الفضائل» معرفی شده است. «عملکرد دانشمندان ایرانی در نمایه استنادی علوم (Sci)» عنوان مقاله‌ای است از فریده عصاره، عضو هیئت علمی و مدیر گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز، در این مقاله سعی شده است «با استفاده از نمایه استنادی علوم، میزان مشارکت دانشمندان ایرانی، شناسایی

اندیشه‌های اخلاقی در دوره میانه آشنا می‌سازد، بلکه آن بخش از هویت دینی ما را نیز شکل می‌دهد که همیشه برای حفظ تمامیت یک ملت و ملت لازم بوده و هست.»

نگارنده مقاله دیگر، نادر کریمیان سرشتی، کارشناس پژوهشکده زبان و گویش سازمان میراث فرهنگی کشور است که عنوان نوشته خود را «موارث مکتوب تمدن آبی» نام نهاده است. به نوشته کریمیان «در دوره تمدن اسلامی، مواریث فرهنگی و تألیفات در حوزه تمدن آبی، رو به رشد فزاینده‌ای گذاشته است. این مواریث به قدری ارزشمند و حایز اهمیت است که هر کدام به تنهایی رازگشای تاریخ تمدن آب و آبیاری می‌باشند. آثاری همچون کتاب «المطر» و کتاب «المیاه» ابوزید انصاری، کتاب «المیاه والقضی» ابوعبید قاسم بن سلام و کتاب «میاه العرب اصمعی» و «استخراج المیاه» یا دروغویا و کتاب «الظاحه الارض» انطولیوس و کتاب «البثر» محمد بن زیاد اعرابی و «الحیل الروحانیة و مخانیق الماء» فیلون بیزنطی و کتاب «وصف المطر والسحاب» ابوبکر ازدی و «الظاحه النبطیه» ابن وحشیه، کتاب «الحیطان و میل الماء والطرق والاقنیه» ابن لیان فرضی بصری و «المقنع فی الظاحه» ابن حجاج اشبیلی، هر کدام مواریث مکتوب قرون اولیه دوره تمدن اسلامی به شمار می‌آیند.» نگارنده، علاوه

از میان بیش از ۱۰۰۰ مقاله ارسالی به دبیرخانه نخستین همایش ملی ایران شناسی، ۲۹ مقاله، مقاله برتر در حوزه نسخه شناسی و کتاب شناسی برگزیده شد

بر معرفی و بررسی کتب فوق به شرح و بحث کامل پیرامون کتابهای متعدد دیگری که در زمینه مسائل آبی، فلاح، باغبانی، آسیابهای آبی و... در ادوار مختلف تألیف شده نیز پرداخته است.

مهری محمد اوا، مدیر بخش انستیتوی نسخ خطی آکادمی علوم جمهوری آذربایجان، با ارائه مقاله‌ای با عنوان «نسخه‌های خطی «خمس» نظامی گنجوی در کتابخانه ملی تبریز» به بررسی چهار نسخه خطی موجود از «خمس» در کتابخانه ملی تبریز پرداخته و اطلاعات گسترده‌ای به دست آورده است. بنابر اطلاعات نگارنده «براساس فهرست منتشره در کتابخانه و موزه‌های معتبر جهان، بیش از ۹۰۰ مجلد نسخه خطی «خمس» و منظومه‌های جداگانه آن که مشتمل بر

مخزن الاسرار، لیلی و مجنون، خسرو و شیرین، هفت پیکر و اسکندرنامه می‌باشد نگهداری می‌شود. «خمس» نظامی گنجوی، یکی از کم نظیرترین شاهکارهای ادب جهان محسوب می‌گردد که طی سالیان درازی از طرف خطاطان، پیوسته استنساخ گردیده و توسط تصویرگران و تذهیب‌کاران مزین شده و هم‌اکنون جزء آثار ارزشمند، زینت کتابخانه‌ها و موزه‌های معتبر جهان است. لذا کتابخانه و یا موزه معتبری در جهان یافت نمی‌گردد که نسخه‌ای از «خمس» و یا منظومه جداگانه‌ای از آن در آنجا نگهداری نشود.»

«درآمدی بر کتاب‌شناسی کلاسیک عهد هخامنشیان» عنوان نوشتاری است از سیداصغر محمودآبادی، عضو هیئت‌علمی گروه تاریخ دانشگاه اصفهان که به شکلی کوتاه، فشرده و گزینش شده، مروری کرده بر برخی از عمده‌ترین نظریه‌های نویسندگان و مورخان جهان قدیم (یونان کلاسیک) و دوران هخامنشیان و آنها را از دیدگاههای متفاوت و از زوایای متعدد فکری و تاریخی بررسی کرده است.

مقاله دیگر «کشف کاشف المشکلات» نام دارد و اثری است از سیدمحمود نجفی، متولی و رئیس کتابخانه بزرگ آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) که به معرفی کتاب عرفانی کاشف

المشكلات می‌پردازد. به نوشته نجفی: «این کتاب، در میان تعداد بسیاری از نسخه‌های نفیس و کهن فارسی برجای مانده در کتابخانه بزرگ آیت‌العظمی مرعشی نجفی، در قم یک نمونه دیگر از بازمانده‌های کلان نثر بی‌تکلف فارسی و نسخه‌ای ارزشمند و منحصر به فرد است. کاشف المشكلات کتابی است در عرفان نظری و عملی، شامل صدها رساله که بنا به اظهار مؤلف کتاب در مقدمه، براساس پرسشهای مردم و پاسخهای مؤلف تنظیم گردیده و براساس سه قسم که هر قسمی شامل چند باب و هر باب شامل چند رساله می‌باشد، تألیف شده است.»

دیگر نوشتار، مطلبی است از ترگس نشاط، عضو هیئت‌علمی کتابخانه ملی که با عنوان «بررسی میزان همگونی موضوعی کتابهای حوزه ایران‌شناسی در کتابخانه‌ها» ارائه شده است. در بخشهایی از نوشته این عضو هیئت‌علمی کتابخانه ملی تصریح شده است: «عموماً مواد مکتوب یا غیرمکتوبی که به کتابخانه می‌رسد، به دلیل آن که موضوع و اطلاعات آنها به درستی تجزیه و تحلیل نمی‌شود، به نحوی مطلوب قابل بازیابی نیست. به طوری که کلیه منابع مورد نیاز را نمی‌توان در کتابخانه واحدی یافت و می‌بایست واحدهای مختلف اطلاعاتی و کتابخانه‌های گوناگون را مورد مراجعه و جست و جو قرار داد. یکسان بودن و همگونی موضوعاتی که به کتابها در کتابخانه‌ها داده می‌شود، حایز اهمیت است. زیرا اگر جز این باشد، جست و جوهای اطلاعاتی از جامعیت لازم برخوردار نخواهد بود. هر نظام اطلاعاتی زمانی موفق است که توانایی بازگشودن نقاط دستیابی موضوعی را به شیوه مطلوب داشته باشد. برخی یافته‌ها نشان می‌دهد که بیشترین ناهمگونی از نظر تعداد موضوع ۷۰/۵ درصد و کمترین میزان ۳۶/۳۶ درصد است. از نظر ساختار موضوعی نیز بیشترین میزان ناهمگونی ۸۳/۱۸ درصد و کمترین آن ۴/۹۸ درصد است. این در حالی است که بیشترین همگونی ۳۴/۹ درصد و کمترین همگونی موضوعی ۱۲/۰۵ درصد بوده است؛ یعنی کمتر از نیمی از کتابخانه‌ها از این نظر یکسان عمل کرده‌اند.»

جهانبخش نوروزی، مدیر گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی، صاحب مقاله دیگری است با عنوان «ششصد مورد اصلاح قیاسی یا اساسی در شاهنامه چاپ مسکو» و همان گونه که

نخستین همایش ملی ایران‌شناسی روز دوشنبه بیست و هفتم خرداد با سخنان رئیس جمهوری آغاز شد و با حضور چهارصد اندیشمند ایرانی و خارجی و ارائه ۴۰۰ مقاله برتر از میان بیش از هزار مقاله ارسالی، ادامه یافت

از عنوان آن پیداست، تلاشی است در اصلاح شاهنامه چاپ مسکو. نگارنده در بخشهایی از مقاله تأکید می‌کند: «شاهنامه مشهور به شاهنامه چاپ مسکو، اگر مغلوپترین نسخه شاهنامه نباشد، یکی از غلط‌اندازترین آنهاست. این غلط‌اندازی در دو جهت صورت گرفته است. اول، نشانیدن کلمات مسلماً غلط به جای واژه‌های درست و دوم، حذف بسیاری از مسلم‌ترین ابیات فردوسی از شاهنامه.»

سلیم نیساری، محقق دیگری است که عنوان مقاله خود را به «ملاحظاتی در باب نسخه خطی مشتمل بر ۱۵۲ غزل از حافظ و چاپ تک نسخه‌ای آن اختصاص داده است. در مقاله حاضر «ماحصل ارزیابی متن ۱۵۲ غزل مکتوب در نسخه خطی بریتانیا با توجه به سه اصل مندرج در پیشگفتار کتاب «نسخه‌های خطی حافظ» (مرکز حافظ‌شناسی، ۱۳۸۰) که عبارت است از: ۱. شایستگی، ۲. اصالت متن ۳. منقح و مضبوط بودن نسخه، منعکس شده است» آنچه می‌توان از مقاله مذکور استنباط کرد این است که «هیچ‌یک از نسخه‌های خطی دیوان حافظ منفرداً نمی‌تواند

جوابگوی حل همه اختلافات موجود «ضبط نسخه‌های خطی قرن نهم باشد. در عین حال، هر نسخه خطی مکتوب در سده نهم هجری، سند ارزشمندی است به منظور مقایله و مقایسه اختلاف قرائات مندرج در این منابع برای تکثیر و انتشار متن هر نسخه خطی به عنوان چاپ تک نسخه‌ای، تنها راه مطمئن، تهیه چاپ عکسی از متن اصلی آن نسخه خطی است. شرط لازم سندیت چاپ عکسی هم آن است که هیچ‌گونه دستکاری در جریان تهیه فیلم و زینک در متن نسخه خطی به عمل نیاید. اگر جایی کلمه‌ای پاک شده و یا ناخواناست، به همان وضع اصلی نگهداری می‌شود.»

و سرانجام، «نکاتی درباره دو وقایع‌نگاری مهم دوره زندیه» آخرین مقاله‌ای است که توسط عباس هاشم‌زاده محمدیه، عضو هیئت‌علمی دانشگاه یزد به نگارش درآمده است. در این مقاله به نکاتی درخصوص تاریخ گیتی‌گشا و گلشن مراد که دو وقایع‌نگاری مهم دوره زندیه هستند، اشاره شده است. نکاتی که به نوشته نگارنده «هم به روشن کردن برخی از مسائل دوره زندیه و هم به ایضاح بعضی از محتویات آن دو کتاب درحد خود یاری خواهند رساند.»

با پایان یافتن سخنرانیها و ارائه مقالات، بعد از چهار روز، بحث و تبادل نظر صاحب نظران داخلی و خارجی، همایش به کار خود پایان داد. در خاتمه، قطعنامه‌ای نیز صادر شد که در گوشه‌هایی از آن «بر ضرورت طراحی دوره‌های ایران‌شناسی در مقاطع کارشناسی ارشد، ایجاد بانک اطلاعاتی ایران‌شناسان، گردآوری اطلاعات شفاهی حوزه ایران‌شناسی، تعیین استانداردهای یکسان‌سازی روش تصحیح متون، توجه به مقوله ایران‌شناسی در ادبیات کودکان و تهیه اطلسهای جامع گویشهای ایرانی» تأکید شد. شرکت‌کنندگان در این همایش همچنین در این قطعنامه «تعیین اولویتهای مطالعاتی در حوزه مباحث ایران‌شناسی، فراهم شدن زمینه ارتباط بین ایران‌شناسان داخلی و خارجی از طریق تأسیس یک دفتر دائمی توسط بنیاد ایران‌شناسی ادامه برگزاری همایشهای ادواری در زمینه ایران‌شناسی، گسترش بانکهای اطلاعاتی سازمانها و مراکز تحقیقاتی مربوط به حوزه ایران‌شناسی و تکمیل و توسعه کتابخانه پایگاه ایران‌شناسی بنیاد ایران‌شناسی» را خواستار شدند.